

Geïnspireerd door Gauguin

Het schilderij *Arearea* dat Paul Gauguin in 1892 schilderde op Tahiti.

‘Het is niet zo dat je hier de hond hoort en daar de vrouwen’

„Toen ik aan het nadenken was over deze compositieopdracht ben ik wat gaan grasduinen. Kijken naar wat voor dingen het ensemble doet”, vertelt Robert Zuidam. „Ik wilde het richting Gauguin trekken en ben me in hem gaan verdiepen. En in hoeverre zijn werk raakvlakken heeft met mijn muziek.” De 58-jarige componist, die momenteel aan een stuk van een half uur voor het Concertgebouw-orkest werkt, nam het schilderij *Arearea* als uitgangspunt. „Het stuk was ergens in het najaar klaar. Het is geen een-op-een verklanking van het schilderij. Het is niet zo dat je hier de hond hoort en daar de vrouwen.” Het verband tussen beeld en muziek is meer associatief, zegt Zuidam. „Als inspiratie. In de geest van. Zoals het gebruik van kleuren, licht en schaduw. Bij het derde deel van het stuk, dat wat statischer is, had ik wel het beeld voor ogen van de drie vrouwen bij dat stenen beeld. De andere delen zijn wat beweeglijker.” „Ik benader muziek als een vorm van energie die zich op talloze manieren kan manifesteren. Voor ik begin zet ik mezelf als het ware in het publiek en vraag me af: wat zou ik zelf graag horen met een klarinet, cello en piano op het podium? Vanuit die optiek begin ik te schrijven.” Zuidam, die in België woont, komt zelf bij het concert in Groningen luisteren. „Ik heb een aantal weken geleden een middag in Zwolle met het ensemble aan het stuk gewerkt. Dat ging hartstikke goed. Ze pikten dingen die ik zei meteen op. Het zijn heel goede musici.”

JOB VAN SCHAİK

Is het nou 25 of 30 jaar? „Ik zei vorige week nog tegen Yfynke: Volgens mij kloppen de cijfers niet helemaal”, zegt celliste Karlien Bartels. „Ik hoop dat niemand het gaat narekenen.” Yfynke Hoogeveen lacht. „We hebben de coronajaren ervan afgetrokken. En na het ongeluk van Loes is er van alles op de lange baan geschoven.”

In 2016 vierde het Gauguin Ensemble uit Groningen zijn 20-jarig bestaan. Nu staat het met een reeks concerten stil bij het 25-jarig jubileum. Terwijl het ensemble in 1993 ontstond, op het conservatorium in Groningen, toen klarinettiste Hoogeveen en pianiste Loes van Ras in de kantine de naam Gauguin Ensemble verzonnen. „Misschien kunnen we niet zo goed tellen.”

Jarenlang vormden Van Ras en Hoogeveen met zijn tweeën het ensemble, dat een goede naam opbouwde in de Nederlandse kamermuziek. „We nodigden regelmatig andere musici uit om mee te doen”, vertelt Hoogeveen. „Maar we zijn altijd op zoek geweest naar een derde persoon.” Die vonden ze in 2020 in celliste Karlien Bartels.

NOODLOT

„Het klikte meteen. We hebben toen al plannen gesmeed om dit jubileum te vieren. Zo hebben we componist Robert Zuidam gevraagd om een stuk voor ons te schrijven. En we wilden een tweede cd opnemen.” Maar het noodlot sloeg toe. Eerst kwam corona en daarna zorgde een auto-ongeluk ervoor dat Van Ras lange tijd was uitgeschakeld.

„Na de zomer van 2022 heeft Loes aangegeven dat ze niet verder kon”, zegt Hoogeveen. „Verschrikkelijk. We hadden altijd de hoop dat het nog goed zou komen.” In pianiste Nata Tsvereli vonden ze een opvolger. Ze kenden elkaar al langer. „We hadden al eerder samengespeeld en kwamen elkaar tegen bij concerten”, zegt Tsvereli. Hoogeveen: „En Nata verving Loes toen zij niet kon spelen.”

„Inmiddels zijn de drie musici druk aan het repeteren voor het eerste jubileumconcert, komende zondag in Assen. „We zien elkaar zeer regelmatig”, zegt Bartels. „Het idee is om dat uit te breiden.” Hoogeveen: „Je moet veel samen spelen en repeteren om te groeien als ensemble. En in oktober gaan we de studio in om een nieuw album op te nemen.”

MEESTERWERKEN

Daarop komen drie werken te staan die ze bij hun jubileumconcerten spelen: klarinettrio’s

Het Gauguin Ensemble, genoemd naar de beroemde Franse schilder, bestaat 25 jaar. Nou ja, zo ongeveer. Robert Zuidam componeerde ter gelegenheid van het jubileum een klarinettrio, geïnspireerd door Gauguins schilderij *Arearea*.

Het Gauguin Ensemble met (vlnr.) Nata Tsvereli, Karlien Bartels en Yfynke Hoogeveen. FOTO PATRICK LAAN

van Johannes Brahms (op. 114), Alexander Zemlinsky (op. 3) en het nieuwe stuk van Zuidam. „De grootste meesterwerken voor deze samenstelling en een nieuw Nederlands meesterwerk”, zegt Bartels. „Dat past goed bij elkaar. De trio’s van Brahms en Zemlinsky zijn in dezelfde tijd geschreven, in 1891 en 1896.”

Dat Robert Zuidam een schilderij van Gauguin uit 1892 koos als inspiratiebron voor zijn vierdelige klarinettrio *Arearea* is toeval. „Wij hebben hem de vrije hand gegeven. Hij heeft er zelf voor gekozen om iets met onze naam te doen. Als we het Beethoven Ensemble hadden geheten was het vermoedelijk iets anders geworden.”

Het is een lastig stuk om te spelen, zeggen de musici. „Moelijk genoteerd ook. Echt een puzzel. Maar toen we het in het conservatorium voor het eerst aan het oefenen waren, klopte er iemand op de deur die even wilde vertellen hoe fantastisch hij het vond. Het kwam zelfs door de muren heen al over!”

ANSICHTKAARTEN

Voor alle drie is het Gauguin Ensemble een belangrijk deel van hun leven als uitvoerend musicus. Ze geven ook les. Tsvereli is docent

aan het Prins Claus Conservatorium, Bartels aan ArtEZ Conservatorium en Hoogeveen (geboren in Harlingen) heeft een lespraktijk aan huis in Groningen. „Ik heb nooit eerder een vast ensemble gehad”, vertelt Tsvereli. „Behalve dan met Paul.”

“ KLARINETTRIO VAN BRAHMS, ZEMLINSKY EN VAN ROBERT ZUIDAM

Met haar man Paul Komen vormt de Georgische, die bijna 23 jaar in Groningen woont, een pianoduo.

Ze hebben niet overwogen om met de personele wisselingen de naam van het ensemble te veranderen. „Ik hou van Gauguin en heb lang in Parijs gewoond. Mijn man is Frans, dus dat is een grappige match”, zegt Bartels, die nu in Haren woont. Tsvereli: „Ik hou ontzettend van Gauguin en andere Franse schilders uit die periode. Ik weet nog dat toen ik 5 of 6 jaar was mijn tante ansichtkaarten van zijn werk in de servieskast had staan. De kleursamenstelling fascineerde me mateeloos.”

Het schilderij van Gauguin wordt tijdens de concerten niet geprojecteerd. „Mensen zijn al zo visueel gericht”, zegt Bartels. „Als je iets laats zien leidt dat af. Laat ze hun ogen maar dichtdoen en luisteren.”

Het Gauguin Ensemble speelt zondag 26 februari in De Schalm in Assen (aanvang 12 uur). Andere concerten in het Noorden: 12/3 Haren, Dorpskerk (met Beethoven op. 38 ipv. Zemlinsky); 25/4 Groningen, De Oosterpoort; 14/5 Drachten, De Lawei. Volgend seizoen is het nieuwe stuk van Zuidam ook in Leeuwarden en Sappemeer te horen.